

Työaikakatsaus

Työajat ja poissaolot

EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008

Työaikakatsaus

Työajat ja poissaolot EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008

Kesäkuu 2009

Tiivistelmä

EK:n työaikatiedustelun mukaan jäsenyritysten henkilöstö oli vuonna 2008 työssä keskimäärin 1 532 tuntia eli noin 204 työpäivää.

Tehdyn työajan osuus oli 80,6 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Vuosilomien osuus oli 10,0 prosenttia, sairaus- ja tapaturmapoissaolojen osuus 4,5 prosenttia ja perhevapaiden osuus 2,2 prosenttia.

Teoreettiseen säännölliseen työaikaan luetaan säännöllisen, sopimuksenmukaisen työajan lisäksi vuosiloma-aika työpäiviksi muutettuna. Sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli eniten teollisuuden työntekijöillä. Poissaolojen osuus oli 6,5 prosenttia eli keskimäärin 15 työpäivää työntekijää kohti.

Vaikka poissaolojen osuus hieman aleni edellisestä vuodesta, osuus oli edelleen erittäin korkea.

Vapaaehtoiseen tiedusteluun, joka toteutettiin 29. kerran, vastasi 475 jäsenyritystä, jotka ilmoittivat työaika- ja poissaolotiedot 200 000 palkansaajasta.

Summary

According to the EK's inquiry on working time and absences in the member companies, the actual realised working hours per employee accounted for 1 532 hours during the year 2008 which means 204 working days on average.

The share of realised working hours was 80.6 percent of the theoretical regular working time. The share of annual holidays was 10.0 per cent, the share of absences due to sickness and occupational injury 4.5 per cent and the share of absences due to child care and parental leave 2.2 per cent on average.

Theoretical regular working time consists of regular, contractual working time plus annual holiday counted as working days.

The highest level of sickness absences was recorded by blue-collar workers in manufacturing. The share of absences was 6.5 per cent which means 15 working days per employee on average. The proportion slightly decreased from the previous year but was still one of the highest ever recorded in EK's inquiries.

A total of 475 company answers were received in the voluntary inquiry carried out for the 29th time. The answers covered data on working hours and absences of 200 000 employees.

Sisältö

- **Tiivistelmä / Summary** 2
- **Sisältö** 3
- **Esipuhe** 4
- **Tehty työaika 1 532 tuntia vuonna 2008** 5
- **Tehty työaika oli 81 prosenttia teoreettisesta työajasta** 6
- **Teollisuuden työntekijät poissa sairauden takia yli kolme viikkoa** 9
- **Sairauspoissaolot vähenivät hieman teollisuudessa** 12
- **Sairauspoissaoloihin voidaan vaikuttaa** 14
- **Perhevapaat yleisiä palveluyrityksissä** 15
- **Miksi ajankäytön seurantaa?** 16

Esipuhe

Työaika ja työaikajärjestelyt ovat tärkeitä resursseja yrityksen toiminnassa. Työaikojen suunnittelu ja työaikojen seuranta on keskeistä muun muassa käynti- ja aukioloaikojen suunnittelussa ja työn organisoinnissa.

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n työaikatiedustelulla on kerätty jo 29 vuoden ajan tietoja toteutuneista työajoista ja poissaoloista.

Tämä julkaisu sisältää tärkeimpiä työaikatiedustelusta saatuja tuloksia vuodelta 2008.

Työaikatiedustelu lähetettiin kaikille tiedusteluun aikaisempina vuosina vastanneille yrityksille ja osalle muita yrityksiä. Vastaaminen oli vapaaehtoista. Tiedusteluun vastasi 475 yritystä. Niiden ilmoittamat tiedot koskivat 200 000 palkansaajaa EK:n jäsenyrityksissä.

Työaikojen ja poissaolojen seuranta ja tilastointi perustuvat EK:n suosittelemaan työaika- ja poissaololuokitteluun. Työaika- ja poissaoloseurannan avulla yritykset saavat vertailukelpoista tietoa esimerkiksi työajan käytön tehostamiseksi ja poissaolojen vähentämiseksi.

Helsingissä kesäkuussa 2009

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Tehty työaika 1 532 tuntia vuonna 2008

EK:n työaikatiedustelun mukaan jäsenyritysten henkilöstö oli työssä keskimäärin 1 532 tuntia vuonna 2008. Tämä vastaa laskennallisesti noin 204 työpäivää, jos työpäivän pituus on 7,5 tuntia.

Vuosilomia oli keskimäärin 190 tuntia ja muita poissaoloja 178 tuntia. Näistä sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli 86 tuntia eli noin 11 työpäivää henkilöä kohti. Sairauspoissaoloprosentti oli näin ollen keskimäärin 4,5.

Lisä- ja ylityöt tehtiin keskimäärin 36 tuntia henkilöä kohti.

Tehty työaika oli 80,6 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Vuosilomien osuus oli 10,0 prosenttia ja muiden poissaolojen 9,4 prosenttia. (Taulukko 1.)

Työaikatiedustelu kuvaa kokoaika-työssä olevien palkansaajien toteutuneita työaikoja ja poissaoloja.

Taulukko 1. ■ Työaika ja poissaolot EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008

	Päiviä	Tunteja	Prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta
Teoreettinen säännöllinen työaika	253	1 900	100,0
- Vuosilomat	25	190	10,0
= Säännöllinen työaika	228	1 710	90,0
- Ay-tehtävät, koulutus- ja matkustusaika	2	14	0,8
- Lomautukset	1	8	0,4
- Sairaus- ja tapaturmapoissaolot	11	86	4,5
- Perhevapaat	6	43	2,2
- Muut poissaolot	4	27	1,4
= Tehty työaika	204	1 532	80,6
+ Lisä- ja ylityöt	5	36	1,9
= Tehty työaika (sisältäen lisä- ja ylityöt)	209	1 568	82,5

Lähde: EK:n työaikatiedustelu 2008

Koska eri aloilla ja henkilöryhmissä säännöllisen työajan pituus ei ole sama, työpäiviksi muutettu luku on arvio.

Mitä tehty työaika tarkoittaa?

- Tehdyllä työajalla tarkoitetaan sitä aikaa, jonka henkilö on työpaikalla. Työpaikallaoloaikaan sisältyy myös muuta kuin varsinaisiin työtehtäviin käytettyä aikaa, kuten työhön perehdyttämistä ja työnopastusta, odotusaikaa sekä kahvi- ja lepotaukoja.
- Käytännössä monissa yrityksissä tehtyyn työaikaan on luettu myös matkustus- ja koulutusaikaa sekä ammattiyhdistystehtävien hoitoon käytettyä aikaa, koska työajan seurannassa näitä aikalajeja ei aina eroteta toisistaan.

Mitä EK:n työaikatiedustelu mittaa?

- Työaikatiedustelu mittaa, kuinka monta tuntia yrityksissä tehtiin työtä ja kuinka monta tuntia niissä oli erilaisia poissaoloja.
- Yrityksiä pyydettiin ilmoittamaan työaika- ja poissaolotiedot vain kokoaikaisessa työsuhteessa olevista tai kokoaikaisiksi muunnettuina, jotta tiedot olisivat vertailukelpoisia eri alojen ja yritysten välillä.
- Toteutuneissa työajoissa ja poissaoloissa on otettava huomioon, että eri aloilla ja henkilöstöryhmillä on eroja säännöllisen työajan ja vuosiloman pituudessa.
- Työaikojen ja poissaolojen rekisteröinti ja seuranta perustuvat EK:n suosittelemaan työaika- ja poissaololuokitteluun.

Mitä työaika- ja poissaolokäsitteillä tarkoitetaan?

- **Teoreettisella säännöllisellä työajalla** tarkoitetaan sovitun työaika- tai työtuntijärjestelmän mukaista työaika, mukaan luettuna vuosiloma-aika. Teoreettiseen säännölliseen työaikaan ei lueta ylityöaikaa eikä työajan lyhentämiseen liittyviä vapaita, kuten niin sanottuja pekkasvapaita, vuorovapaita tai arkipyhiä.
- **Säännöllisellä työajalla** tarkoitetaan sovitun työaika- tai työtuntijärjestelmän mukaista työaika. Siihen ei lueta vuosiloma-aikaa, ylityöaikaa eikä työajan lyhentämiseen liittyviä vapaita.
- **Tehdyllä työajalla** tarkoitetaan sitä työaika, jonka henkilö todella on työssä. Siihen ei siten sisälly poissaoloaika. Tehtyyn työaikaan voidaan tarvittaessa lisätä tehdyt lisä- ja ylityöt.
- **Työaika- ja poissaololajeja** on selostettu sivulla 16.

Tehty työaika oli 81 prosenttia teoreettisesta työajasta

Teollisuuden työntekijät tekivät työtä keskimäärin 1 497 tuntia, teollisuuden toimihenkilöt 1 592 tuntia ja palvelualojen henkilöstö 1 520 tuntia vuonna 2008.

Teollisuuden työntekijät käyttivät työntekoon 78,6 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Teoreettiseen säännölliseen työaikaan luetaan sovittu säännöllinen työaika mukaan lukien vuosiloma-aika.

Teollisuudessa ja palveluissa poissaolojen syyt erilaisia

Eri henkilöstöryhmillä poissaolojen syyt ovat varsin erilaisia. Teollisuuden työntekijöillä on enemmän sairauspoissaoloja, ja palvelualojen henkilöstöllä enemmän perhevapaita. Palvelualoilla on myös hieman enemmän vuosilomia ja muita ansaintaperusteisia vapaita.

Teollisuuden toimihenkilöt olivat selvästi vähemmän poissa työstä. Osa sairauspoissaoloista saattaa kuitenkin jäädä ilmoittamatta työaikatiedusteluun, koska

Taulukko 2. ■ Työaika ja poissaolot eri henkilöstöryhmillä vuonna 2008

Työaika- ja poissaololaji (numerot viittaavat EK:n työaika- ja poissololuokitteluun)	Prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta			Tuntia henkilöä kohti vuoden aikana		
	Teollisuuden työntekijät	Teollisuuden toimihenkilöt	Palvelualojen henkilöstö	Teollisuuden työntekijät	Teollisuuden toimihenkilöt	Palvelualojen henkilöstö
1.1 Säännöllisenä työaikana tehty työaika	78,6	84,1	80,0	1497	1592	1520
2.1 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	0,2	0,1	0,1	4	1	1
3.1 Matkustusaika	0,1	0,5	0,2	2	9	3
4 Koulutusaika	0,5	0,3	0,4	10	5	7
5 Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen	1,0	0,1	0,1	20	1	2
6 Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa	10,0	9,3	10,5	191	177	200
7 Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	0,0	0,0	0,0	1	0	0
8 Sairaus	6,1	2,0	4,5	116	38	85
9 Työtapaturma	0,4	0,1	0,2	7	1	3
10 Perhevapaat (lapsen syntymä ja hoito)	1,2	2,9	2,7	24	55	51
11 Muu hyväksytty poissaolo	1,7	0,8	1,5	33	15	28
12 Poissaolo ilman selvitystä	0,0	0,0	0,0	1	0	0
Teoreettinen säännöllinen työaika	100,0	100,0	100,0	1905	1894	1901
Lisä- ja ylityöaika ¹	3,0	1,1	1,3	58	21	25
<i>Henkilöiden määrä tiedustelussa</i>	<i>69700</i>	<i>56800</i>	<i>73300</i>	<i>69700</i>	<i>56800</i>	<i>73300</i>

¹ Lisä- ja ylityöaika on laskettu teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

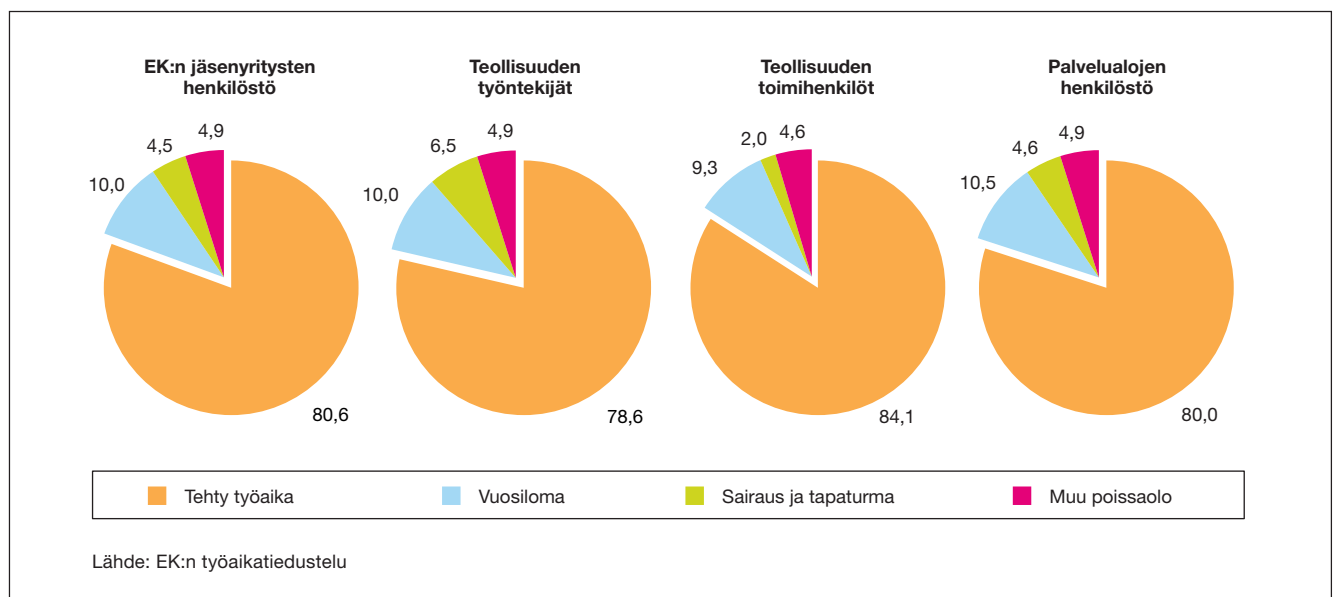
kuukausipalkkaisilla toimihenkilöillä lyhyet sairauspoissaolot eivät vaikuta maksettavaan palkkaan.

Teollisuuden työntekijät tekivät lisä-

ja ylitöitä selvästi enemmän kuin teollisuuden toimihenkilöt ja palvelualojen henkilöstö. (Kuvio 1. ja taulukko 2.)

Kuvio 1. ■ Ajankäytön jakautuminen EK:n jäsenryityksissä vuonna 2008

% teoreettisesta säännöllisestä työajasta

Naisilla vähemmän työtunteja kuin miehillä

Tehty työaika oli EK:n jäsenyrityksissä naisilla keskimäärin 1 459 tuntia ja miehillä 1 584 tuntia vuonna 2008. Tämä vastaa naisilla 195 työpäivää ja miehillä 211 työpäivää, jos työpäivän pituus on 7,5 tuntia. Tehty työaika oli naisilla näin ollen 125 tuntia lyhyempi kuin miehillä.

Ero naisten ja miesten tekemissä työtunneissa johtuu suurelta osin perhevapaista (lapsen syntymään ja hoitoon liittyvistä vapaista), joita naiset käyttävät huomattavasti enemmän kuin miehet. Naispuolisilla teollisuuden työntekijöillä ja palvelualojen henkilöstöllä perhevapaita oli keskimäärin alle 100 tuntia ja teollisuuden toimihenkilöillä lähes 150 tuntia. Miehillä näitä poissaoloja oli kaikissa ryhmissä keskimäärin 8–12 tuntia.

Naisilla oli myös sairauspoissaoloja ja muita hyväksytyjä poissaoloja hieman enemmän kuin miehillä. Miehet tekivät lisä- ja ylityötä enemmän kuin naiset. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. ■ Työaika ja poissaolot eri henkilöstöryhmillä sukupuolen mukaan vuonna 2008

Työaika- ja poissaololaji (numerot viittaavat EK:n työaika- ja poissololuokitteluun)	Tuntia henkilöä kohti vuoden aikana					
	Teollisuuden työntekijät		Teollisuuden toimihenkilöt		Palvelualojen henkilöstö	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
1.1 Säännöllisenä työaikana tehty työaika	1 519	1 407	1 647	1 482	1 607	1 469
2.1 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	5	2	1	1	1	1
3.1 Matkustusaika	2	0	3	2	3	2
4 Koulutusaika	10	8	4	5	7	8
5 Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen	20	16	1	2	1	3
6 Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa	191	177	181	172	189	191
7 Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	1	0	0	0	0	0
8 Sairaus	104	147	28	52	55	85
9 Työtapaturma	7	6	1	1	2	2
10 Perhevapaat (lapsen syntymä ja hoito)	8	83	12	148	11	100
11 Muu hyväksytty poissaolo	33	57	14	23	14	28
12 Poissaolo ilman selvitystä	1	1	0	0	1	0
Teoreettinen säännöllinen työaika	1 901	1 905	1 893	1 887	1 890	1 889
Lisä- ja ylityöaika ¹	60	28	24	12	24	10
<i>Henkilöiden määrä tiedustelussa</i>	<i>33 500</i>	<i>10 800</i>	<i>28 800</i>	<i>15 400</i>	<i>16 900</i>	<i>22 300</i>

Kaikki yritykset eivät antaneet tietoja eriteltyinä sukupuolen mukaan. Tämän takia taulukossa esitetty työaika- ja poissaolajakautuma ei välttämättä asetu miesten ja naisten jakaumien väliin.

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Tehdyssä työajassa suuria alakohtaisia eroja

Työssääntöaika vaihteli eri toimialoilla ja henkilöstöryhmissä runsaan 1 400 tunnin ja runsaan 1 600 tunnin välillä vuonna 2008.

Teollisuuden työntekijöiden tekemä työaika vaihteli eri aloilla 1 431 ja 1 556 tunnin välillä. Teollisuuden toimihenkilöiden tekemä työaika oli keskimäärin 100 tuntia pidempi kuin työntekijöiden. Tämä johtui pääosin toimihenkilöiden vähäisemmistä sairauspoissaoloista.

Palvelualoilla tehty työaika jäi lyhimäksi sosiaali- ja terveystaluuissa.

Vuoden 2008 lopulla alkaneen talous- taantumien vaikutukset näkyvät jo osittain lisääntyneinä lomautuksina etenkin teollisuudessa.

Vuosittaisista työaika- ja poissaolotiedustelussa pyritty mittaamaan kokoaikatyötä tekevästä henkilöstöstä tai muuntamalla tiedot vastaamaan kokoaikatyötä tekeviä. (Taulukot 4. ja 5.)

Henkilöstöryhmät ja toimialat

EK:n jäsenyritysten käyttämä henkilöstöryhmien jaottelu pohjautuu lähinnä työehtosopimuksiin. Teollisuusyritysten henkilöstö on jaoteltu työntekijöihin ja toimihenkilöihin. Useimmilla palvelualoilla henkilöstöryhmien jaottelua ei käytetä, mutta eräillä palvelualoilla, muun muassa liikenteessä, henkilöstö on ryhmitelty työntekijöihin ja toimihenkilöihin.

Teollisuuden toimialajaotteluna on työaikatiedustelussa käytetty perinteistä teollisuuden ryhmittelyä. Palvelualoilla käytettiin muun muassa seuraavia toimialaluokitteluja:

- Tieto- ja viestintäpalvelut = tietoliikenne-, tietotekniikka- ja muut tietopalvelut sekä kustantaminen ja muut viestintäpalvelut
- Sosiaali- ja terveystaluu = yksityiset hoito-, sosiaali- ja terveystaluu

Taulukko 4. ■ Työaika ja poissaolot eri aloilla vuonna 2008 (prosentteina teorettisesta säännöllisestä työajasta)

	1.1. Säännöllisenä työaika-na tehty työaika	2.1. Ay-tehtävät	3.1. Matkustusaika	4. Koulutus-aika	5. Lomautus	6. Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa	7. Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	8. Sairausrus	9. Tapaaturma	10. Perhevapaat	11. Muu hyväksytty poissaolo	12. Poissaolo ilman selvitystä	Teoreettinen säännöllinen työaika	1.2. Lisä- ja ylityö-aika	Henkilöitä yhteensä
Teollisuus, työntekijät	78,6	0,2	0,1	0,5	1,0	10,0	0,0	6,1	0,4	1,2	1,7	0,0	100,0	3,0	69 700
Elintarvike	78,7	0,1	0,0	0,3	0,0	9,1	0,0	7,2	0,3	2,1	2,0	0,1	100,0	2,4	7 400
Tekstiili ja vaatetus	76,8	0,4	0,0	0,5	1,0	8,8	0,0	7,2	0,3	3,1	1,8	0,0	100,0	1,8	2 000
Puu	77,1	0,1	0,1	0,4	4,3	9,7	0,0	5,5	0,6	0,8	1,5	0,0	100,0	1,6	7 500
Paperi	79,4	0,1	0,0	0,5	0,2	10,7	0,1	6,3	0,4	0,6	1,8	0,0	100,0	4,3	10 000
Painaminen	74,3	0,2	0,0	0,4	0,0	17,4	0,0	5,4	0,3	0,6	1,4	0,0	100,0	2,0	900
Kemia	81,4	0,1	0,0	0,4	0,2	10,5	0,0	5,5	0,3	0,9	0,8	0,0	100,0	3,4	5 900
Rakennustuote	80,6	0,1	0,0	0,6	0,4	9,3	0,0	5,1	0,2	1,4	2,2	0,1	100,0	2,9	2 600
Teknologia	78,3	0,3	0,1	0,6	1,1	9,9	0,0	6,0	0,4	1,3	1,9	0,0	100,0	3,2	32 000
Energia	76,8	0,1	1,1	1,7	0,1	11,6	0,0	6,0	0,6	0,6	1,4	0,0	100,0	3,6	1 400
Teollisuus, toimihenkilöt	84,1	0,1	0,5	0,3	0,1	9,3	0,0	2,0	0,0	2,9	0,8	0,0	100,0	1,1	56 800
Elintarvike	84,4	0,0	0,3	0,1	0,0	8,8	0,0	2,7	0,1	2,5	1,0	0,1	100,0	1,1	3 600
Paperi	82,6	0,0	0,4	0,5	0,0	9,7	0,1	2,5	0,0	2,5	1,8	0,0	100,0	2,7	3 000
Kemia	83,8	0,2	0,0	0,4	0,1	9,3	0,0	2,8	0,0	2,7	0,6	0,0	100,0	1,6	7 000
Teknologia	84,3	0,0	0,6	0,2	0,1	9,2	0,0	1,6	0,0	3,2	0,7	0,0	100,0	0,9	38 400
Palvelualojen henkilöstö	80,0	0,1	0,2	0,4	0,1	10,5	0,0	4,5	0,2	2,7	1,5	0,0	100,0	1,3	73 300
Tukkukauppa	85,5	0,0	0,3	0,2	0,0	8,8	0,0	3,8	0,1	0,8	0,3	0,1	100,0	1,1	5 000
Vähittäiskauppa	82,6	0,1	0,0	0,8	0,0	10,3	0,0	4,1	0,0	1,8	0,3	0,0	100,0	0,3	5 900
Matkailu ja ravintolat	80,4	0,1	0,2	0,0	0,5	8,1	0,0	4,4	0,2	4,4	1,7	0,0	100,0	0,8	7 000
Liikenne	77,0	0,1	0,0	0,0	0,0	12,3	0,0	6,1	0,3	1,7	2,5	0,0	100,0	1,8	17 500
Kiinteistöpalvelut	82,2	0,1	0,3	0,2	0,0	8,9	0,0	5,3	0,4	1,9	0,7	0,0	100,0	2,8	7 000
Tieto- ja viestintäpalvelut	80,5	0,0	0,1	0,5	0,1	10,7	0,0	3,3	0,0	3,6	1,3	0,0	100,0	0,9	16 800
Rahoitus	80,3	0,0	0,0	1,1	0,0	10,5	0,0	3,4	0,0	3,4	1,2	0,0	100,0	0,5	4 100
Vakuutus	79,1	0,1	0,2	1,2	0,0	10,7	0,0	3,9	0,0	3,7	1,1	0,0	100,0	0,6	4 200
Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	75,2	0,0	1,5	0,9	0,4	11,9	0,0	4,5	0,1	3,6	1,9	0,0	100,0	2,6	3 600

Taulukko 5. ■ Työaika ja poissaolot eri aloilla vuonna 2008 (tunteina henkilöä kohti)

	1.1. Säännöllisenä työaika-na tehty työaika	2.1. Ay-tehtävät	3.1. Matkustusaika	4. Koulutus-aika	5. Lomautus	6. Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa	7. Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	8. Sairausrus	9. Tapaaturma	10. Perhevapaat	11. Muu hyväksytty poissaolo	12. Poissaolo ilman selvitystä	Teoreettinen säännöllinen työaika	1.2. Lisä- ja ylityö-aika	Henkilöitä yhteensä
Teollisuus, työntekijät	1497	4	2	10	20	191	1	116	7	24	33	1	1905	58	69 700
Elintarvike	1502	3	0	5	0	174	1	138	7	41	38	1	1909	46	7 400
Tekstiili ja vaatetus	1468	8	1	10	19	167	0	137	6	60	35	1	1910	34	2 000
Puu	1464	3	1	7	82	184	0	104	11	15	28	0	1898	30	7 500
Paperi	1494	2	0	9	4	201	2	118	7	12	33	0	1883	80	10 000
Painaminen	1431	3	0	7	0	336	0	104	6	11	27	1	1926	39	900
Kemia	1556	2	1	8	4	201	0	105	5	16	15	0	1912	66	5 900
Rakennustuote	1531	2	1	12	7	177	0	98	4	27	41	1	1900	56	2 600
Teknologia	1496	6	3	11	20	188	1	116	7	25	36	1	1910	61	32 000
Energia	1459	2	22	31	3	220	0	114	11	12	26	0	1900	69	1 400
Teollisuus, toimihenkilöt	1592	1	9	5	1	177	0	38	1	55	15	0	1894	21	56 800
Elintarvike	1625	0	6	1	0	169	0	52	2	49	20	1	1925	22	3 600
Paperi	1559	1	7	9	0	183	2	47	1	47	34	0	1888	51	3 000
Kemia	1601	4	1	8	2	178	0	54	1	52	11	0	1911	30	7 000
Teknologia	1591	1	12	3	2	174	0	31	1	60	14	0	1888	17	38 400
Palvelualojen henkilöstö	1520	1	3	7	2	200	0	85	3	51	28	0	1901	25	73 300
Tukkukauppa	1620	0	6	4	0	167	0	71	2	16	7	2	1896	20	5 000
Vähittäiskauppa	1544	1	0	15	0	192	0	77	1	34	6	0	1870	7	5 900
Matkailu ja ravintolat	1518	1	3	1	10	153	0	84	3	83	33	0	1888	15	7 000
Liikenne	1491	2	0	1	0	238	0	118	6	32	49	0	1937	35	17 500
Kiinteistöpalvelut	1561	1	6	4	0	168	0	101	8	37	14	0	1900	54	7 000
Tieto- ja viestintäpalvelut	1522	1	2	9	1	202	0	62	0	69	25	0	1892	18	16 800
Rahoitus	1501	0	1	21	0	196	0	64	1	64	23	0	1870	10	4 100
Vakuutus	1498	1	4	23	0	202	0	74	1	70	21	0	1894	11	4 200
Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	1422	0	27	17	7	225	0	84	2	69	37	0	1890	50	3 600

Lähde: EK:n työaikatiedustelu

Teollisuuden työntekijät poissa sairauden takia yli kolme viikkoa

EK:n jäsenyritysten henkilöstöllä oli sairauksista ja työtataturmista aiheutuneita poissaoloja vuonna 2008 keskimäärin 86 tuntia eli noin 11 työpäivää henkilöä kohti. Sairauspoissaoloprosentti oli 4,5, mikä kuvaa sairaus- ja tapaturmapoissaolojen osuutta teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Eniten sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli teollisuuden työntekijöillä, joiden sairauspoissaoloprosentti oli 6,5. Teollisuuden toimihenkilöillä poissaoloprosentti oli 2,0 ja palvelualojen henkilöstöllä 4,6.

Poissaolon syynä palkansaajan oma sairaus

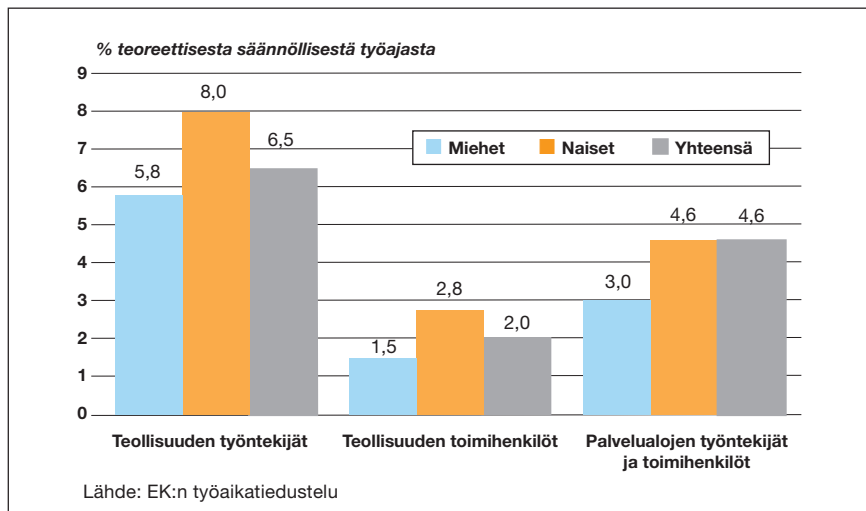
Poissaoloista pääosa aiheutuu palkansaajan omasta sairaudesta. Sairauspoissaoloihin on luettu myös terveystarkastukset ja hoitokäynnit. Työtataturmista aiheutuneiden poissaolojen osuus on huomattavasti pienempi, 0,1–0,5 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Naisilla sairauspoissaoloja oli kaikissa henkilöstöryhmissä selvästi enemmän kuin miehillä. (Kuvio 2.)

Mitä ovat sairauspoissaolot?

- Pääosa sairauspoissaoloista on henkilön omasta sairaudesta aiheutuvia poissaoloja. Pieni osa poissaoloista aiheutuu terveystarkastuksista, hoitokäynneistä ja lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Poissaoloihin luetaan sekä palkalliset että palkattomat poissaolot.
- Työtataturmista ja työmatkatataturmista aiheutuneet poissaolot on luettu tapaturmapoissaoloihin, mutta vapaa-aikana sattuneista tapaturmista aiheutuneet poissaolot sairauspoissaoloihin.
- Työstä poissaolo lapsen sairauden vuoksi luetaan eri poissaololajiksi, lasten syntymään ja hoitoon liittyväksi vapaaksi.

Kuvio 2. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot eri henkilöstöryhmillä EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008

Teollisuuden työntekijöillä sairauspoissaoloja yli kolme viikkoa vuodessa

Teollisuuden työntekijät olivat poissa työstä sairauden tai työtataturman takia keskimäärin 123 tuntia vuonna 2008. Tämä vastaa noin 15 työpäivän eli kolmen viikon työpanosta, kun työpäivän pituutena on 8 tuntia.

Varsinaisia sairauspoissaoloja oli keskimäärin 116 tuntia ja työtataturmista aiheutuneita poissaoloja 7 tuntia.

Naisilla sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli keskimäärin 153 tuntia ja miehillä 111 tuntia. Naisilla poissaolot vastaavat 19 työpäivän ja miehillä 14 työpäivän työpanosta.

Sairauspoissaoloja eniten elintarviketeollisuudessa

Eniten sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli elintarviketeollisuudessa, missä niitä oli keskimäärin 145 tuntia eli 18 työpäivää työntekijää kohti. Tekstiili- ja vaate-tusteollisuudessa poissaoloja oli toiseksi eniten, keskimäärin 143 tuntia eli 18 työpäivää työntekijää kohti.

Työtataturmista aiheutuneita poissaoloja oli eniten energia- ja puuteollisuudessa, keskimäärin 11 tuntia eli puoli-toista työpäivää työntekijää kohti.

On huomattava, että eri teollisuuden aloilla poissaoloihin voivat vaikuttaa myös alakohtaiset erityispiirteet, kuten työhön liittyvät terveystarkastukset ja vuorotyön yleisyys. (Kuvio 3.)

Palvelualoista sairauspoissaoloja eniten liikenteessä

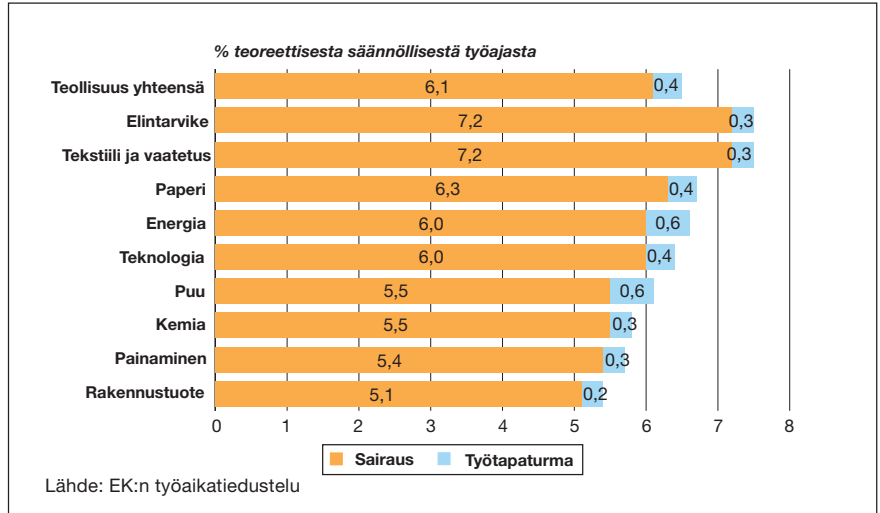
Palvelualoista sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli vuonna 2008 eniten liikenteen yrityksissä. Alan henkilöstöllä oli poissaoloja keskimäärin 6,4 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä on keskimäärin 123 tuntia eli noin 16 työpäivää henkilöä kohti.

Kiinteistöpalvelualan yrityksissä sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli toiseksi eniten, keskimäärin 5,7 teoreettisesta säännöllisestä työajasta eli keskimäärin 109 tuntia eli noin 15 työpäivää henkilöä kohti.

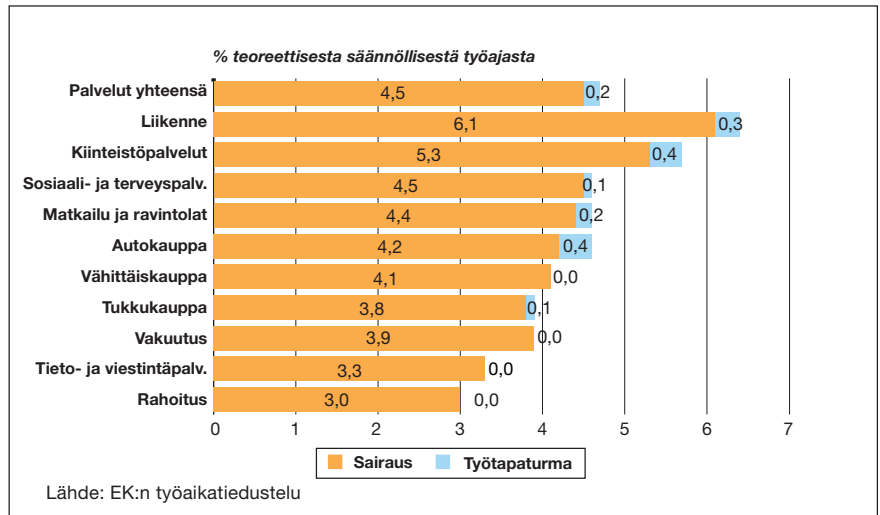
Kaupan yrityksissä sairauspoissaoloja oli keskimäärin 4,1 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä on keskimäärin 76 tuntia eli 10 työpäivää henkilöä kohti.

Vähiten poissaoloja oli rahoitusallalla sekä tieto- ja viestintäpalveluissa. (Kuvio 4.)

Kuvio 3. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot teollisuuden työntekijöillä aloittain vuonna 2008

Kuvio 4. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot palveluilla vuonna 2008

Joka viidennellä teollisuuden toimipaikalla sairauspoissaoloja yli 8 prosenttia

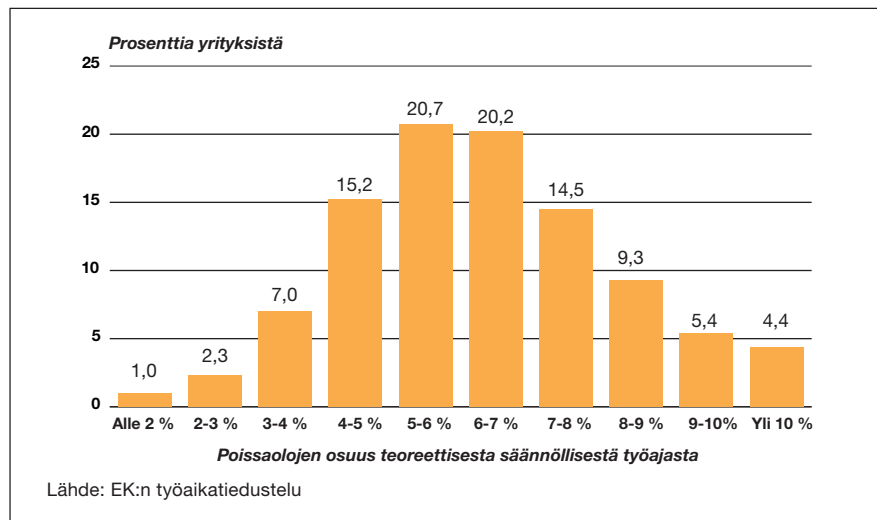
Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen määrä vaihtelee suuresti eri yrityksissä ja toimipaikoilla.

Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloprosentti oli eri yrityksissä yleisimmin 5:n ja 7 prosentin välillä vuonna 2008. Keskimääräinen prosentti oli 6,5.

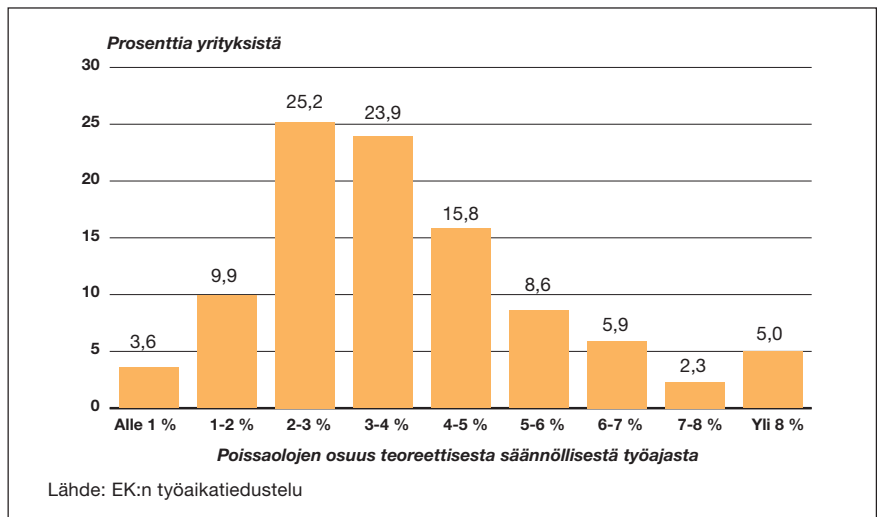
Kuitenkin joka viidennellä teollisuuden toimipaikalla poissaoloprosentti oli yli 8. (Kuvio 5.)

Palveluyritysten henkilöstön sairauspoissaoloprosentti oli joka toisella yrityksellä 2 ja 4 prosentin välillä vuonna 2008. Keskimääräinen poissaoloprosentti oli 4,6. (Kuvio 6.)

Kuvio 5. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen jakautuminen 2008 Teollisuuden työntekijät

Kuvio 6. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolojen jakautuminen 2008 Palvelualojen henkilöstö

Milloin sairauspoissaolot ovat tavanomaista yleisempiä?

Karkeana arviona voidaan sanoa, että sairauspoissaolot ovat tavanomaisesta sairastavuudesta johtuvia, jos niiden osuus teoreettisesta säännöllisestä työajasta on alasta riippuen noin 3 prosenttia. Jos sairauspoissaolot kohoavat yrityksessä muutoin kuin satunnaisesti yli 4–5 prosentin, on syytä selvittää tähän johtaneet syyt.

Kun yritykset vertaavat omia poissaolojaan muihin yrityksiin tai yrityksen eri yksiköiden tai henkilöstöryhmien välillä, on otettava huomioon muun muassa henkilöstön ikä- ja sukupuolirakenteesta ja työtehtävien erilaisuudesta aiheutuvat erot. Myös lyhyt- ja pitkäkestoisten poissaolojen osuudet vaikuttavat poissaoloprosentteihin.

Sairauspoissaolot vähenivät hieman teollisuudessa

Sairausten ja tapaturmien johdosta aiheutuneet poissaolot olivat vuonna 2008 EK:n jäsenyrityksissä keskimäärin 4,5 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta eli 0,1 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Poissaolojen väheneminen kohdistui selvimmin teollisuuteen. Teollisuuden työntekijöiden sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti aleni 6,5 prosenttiin, mikä oli 0,2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Teollisuuden toimihenkilöiden sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli 2,1 prosenttia eli jokseenkin sama kuin edellisellä vuonna.

Palvelualojen henkilöstöllä sairaus- ja tapaturmapoissaoloprosentti oli vuonna 2008 keskimäärin 4,6 prosenttia eli 0,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisellä vuonna.

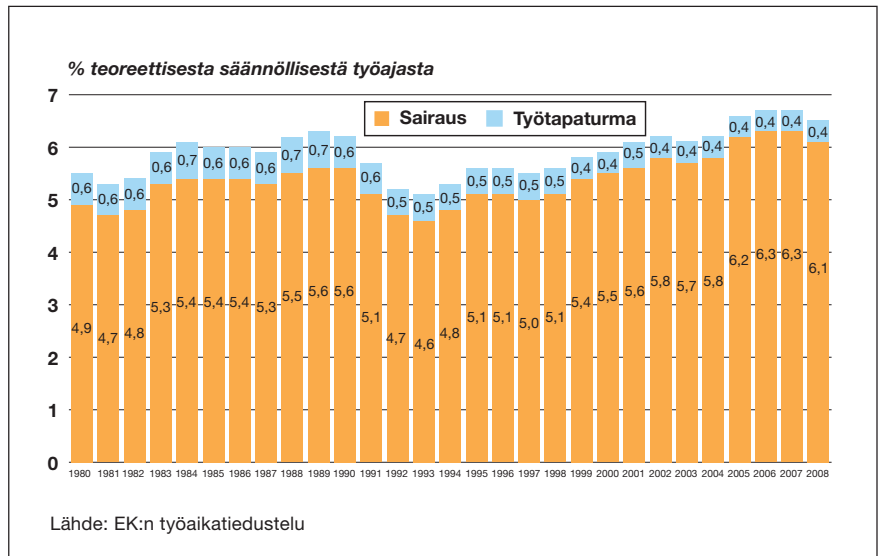
Teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaolot kääntyivät laskuun

Teollisuuden työntekijöillä sairauspoissaolot lisääntyivät 1990-luvun puolivälistä alkaen jokseenkin yhtäjaksoisesti noin 15 vuoden ajan. Alimmillaan sairauspoissaolot olivat 1990-luvun alkuvuosina runsaan 5 prosentin tasolla.

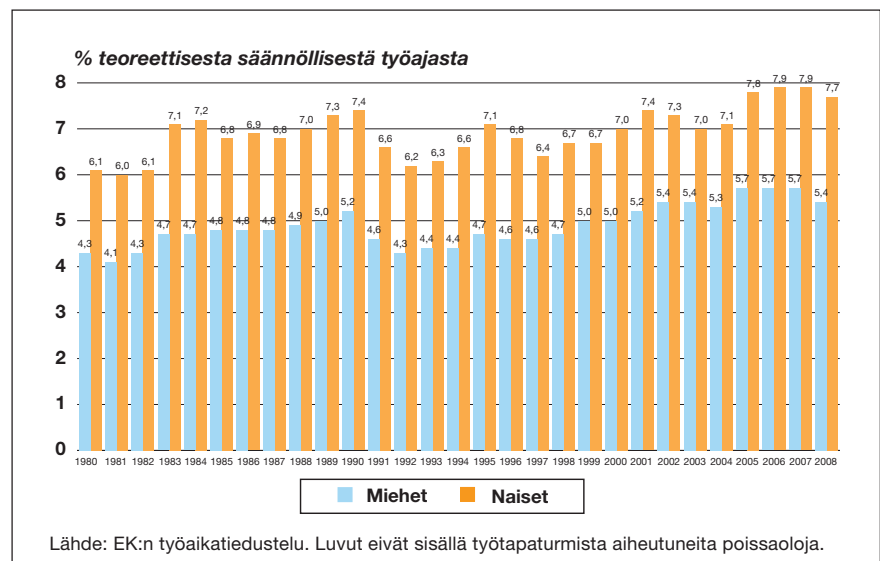
Vuosina 2006 ja 2007 poissaolot olivat kasvaneet jo ennätysellisen korkealle tasolle, keskimäärin 6,7 prosenttiin teoreettisesta säännöllisestä työajasta.

Sairauspoissaolojen kasvu loppui kuitenkin vuonna 2008. Osaltaan tähän saattoi vaikuttaa vuoden 2008 lopulla alkunut talouden laskusuhdanne. Aikaisemmasta poissaolokehityksestä on nähtävissä, että talouden laskusuhdanteissa poissaolot ovat yleensä vähentyneet.

Kuvio 7. Sairaus- ja tapaturmapoissaolot teollisuuden työntekijöillä 1980–2008

Kuvio 8. Sairaus- ja tapaturmapoissaolot teollisuuden työntekijöillä sukupuolen mukaan 1980–2008

Osaltaan poissaolojen vähenemiseen on saattanut vaikuttaa myös se, että lisääntyneet sairauspoissaolot ovat olleet runsaasti esillä ja niistä on käyty vilkasta keskustelua. Yrityksissä on havahduttu poissaolojen kasvuun ja ryhdytty myös toimenpiteisiin niiden vähentämiseksi. (Kuvio 7.)

Miesten ja naisten poissaolojen erot pysyneet ennallaan

Muutokset teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloissa ovat olleet samansuuntaisia sekä naisilla että miehillä. Sairauspoissaoloprosentti on naisilla ollut jatkuvasti noin kaksi prosenttiyksikköä suurempi kuin miehillä.

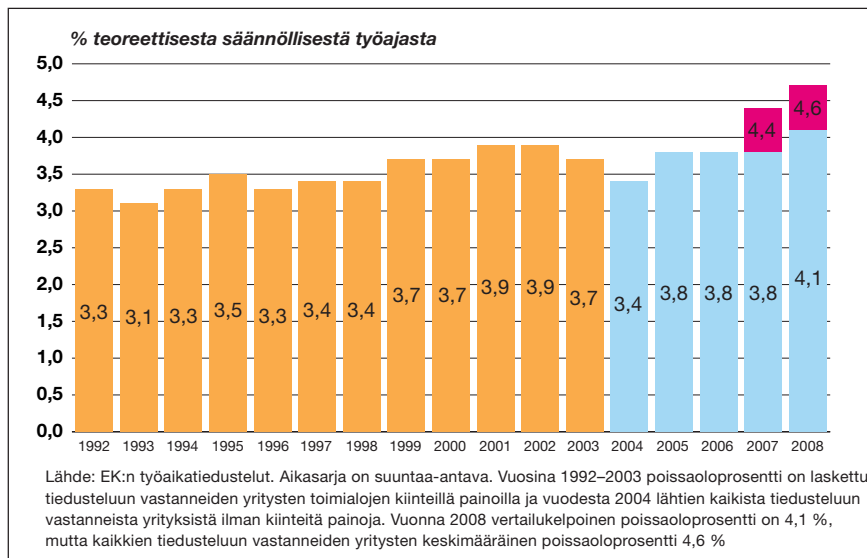
Vuonna 2008 teollisuuden työntekijöiden sairauspoissaoloprosentti oli naisilla 7,7 prosenttia ja miehillä 5,4 prosenttia. Näihin prosenttilukuihin eivät sisälly työtapaturmista aiheutuneet poissaolot. (Kuvio 8.)

Palvelualoilla sairauspoissaolot kasvoivat hieman

Palvelualoilla sairaus- ja tapaturmapoissaolot ovat kasvaneet hieman viime vuosina. Palvelualojen sairauspoissaolkehityksen arviointia haittaa jossakin määrin se, että työaikatiedusteluun vastanneiden yritysten toimialajakaumassa ja henkilöstömäärissä on tapahtunut varsin paljon muutoksia. Näin oli asian laita myös vuonna 2008.

Vertailukelpoinen poissaoloprosentti vuonna 2008 oli 4,1 prosenttia eli enemmän kuin aikaisempina vuosina. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. ■ Sairaus- ja tapaturmapoissaolot palvelualoilla 1992–2008

Sairauspoissaoloihin voidaan vaikuttaa

Sairauspoissaolot aiheuttavat suuria menetyksiä ihmisille, yrityksille ja yhteiskunnalle. Monet käytännön esimerkit työelämästä kuitenkin osoittavat, että poissaoloihin voidaan vaikuttaa ja niitä voidaan vähentää.

Keskeiseen asemaan nousevat muun muassa hyvä johtaminen ja työhyvinvointi. Nämä ovat myös niitä keinoja, joita tarvitaan suomalaisten työurien pidentämiseksi.

Sairauspoissaolot ja niihin vaikuttaminen voidaan ottaa esille kaikenlaisissa yrityksissä. Poissaolojen ei pitäisi olla yhdelläkään työpaikalla arka puheenaihe. Poissaoloihin vaikuttaminen ei myöskään saa merkitä kenenkään syyllistämistä tai epäasiallista käyttäytymistä.

Poissaolojen vähentämisessä on ensisijaista, että ihmiset pystyvät jatkamaan työssään terveisinä ja työkykyisinä. Yrityksiä poissaolojen vähentämiseen kannustavat paitsi kustannussäästöt, myös mahdollisuudet parantaa johtamista, työhyvinvointia ja tuottavuutta.

EK tarjoaa oppaan ja verkkokurssin työpaikoille

EK on laatinut keväällä 2009 työpaikoille tarkoitetun oppaan ja verkkokurssin sairauspoissaolojen hallinnasta.

Opas tarjoaa yrityksille selkeän toimintamallin poissaoloihin vaikuttamiseksi.

Malli koostuu ongelmien kartoituksesta, tavoitteiden asettamisesta ja käytännön toimenpiteistä. Oppaassa on myös yritysesimerkkejä.

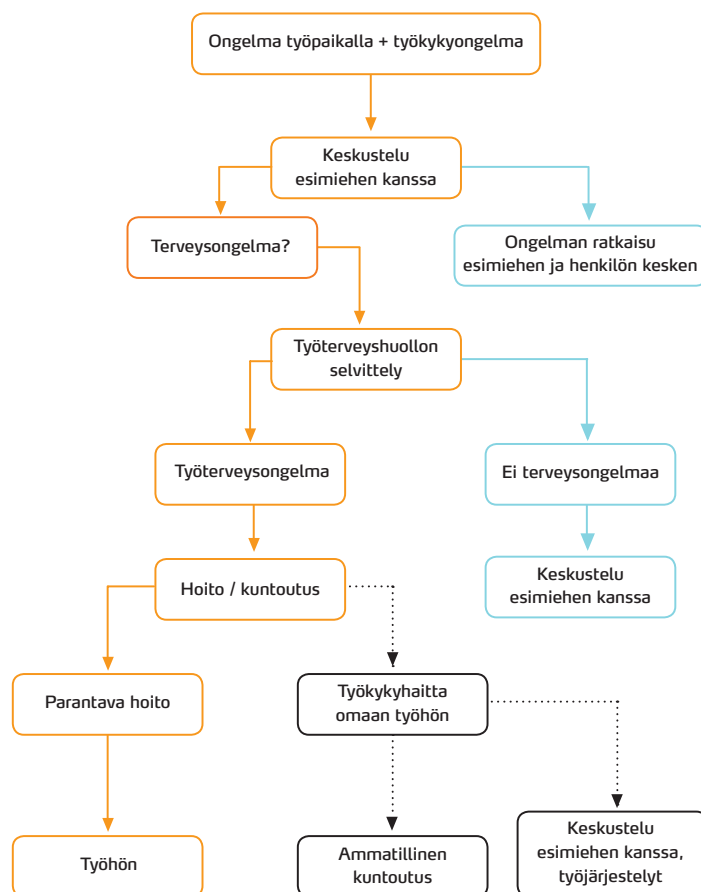
Verkkokurssi opastaa ja antaa työvälineitä poissaolojen systemaattiseen seurantaan. Kurssilla voi muun muassa laatia yrityksen oman toimintasuunnitelman poissaolojen vähentämiseksi. Kurssi soveltuu kaikille yrityksille ja työpaikoille. Siihen on liitetty myös sairausajan sosiaaliturvaa ja poissaoloja koskevaa lainsäädäntöä ja ohjeistuksia.

- **Sairauspoissaolojen hallinta – opas työpaikoille -julkaisu (pdf) on luettavissa EK:n internetsivuilta www.ek.fi/julkaisut**
- **Poissaolot hallintaan -verkkokurssi löytyy vain EK:n jäsenyrityksille tarkoitetusta jäsenpalvelusta www.ek.fi/extra (vaatii rekisteröitymisen)**

Työkyvyn selvittely ongelmatilanteissa

Toimintakaavio tilanteissa, joissa sairauden osuus tai merkitys on epäselvä

Perhevapaat yleisiä palveluyrityksissä

Perhevapaista aiheutuneita poissaoloja oli EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008 keskimäärin 2,2 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä on noin 43 tuntia henkilöä kohti. Poissaolojen osuus oli jokseenkin sama kuin edellisellä vuonna.

Perhevapaat olivat yleisiä palvelualoilla, missä niiden osuus oli 2,7 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Teollisuuden toimihenkilöillä perhevapaita oli hieman enemmän eli 2,9 prosenttia. Teollisuuden työntekijöillä perhevapaita oli keskimäärin 1,2 prosenttia.

Perhevapaita eniten matkailu- ja ravintolapalveluissa

Perhevapaita oli eri toimialoista eniten matkailu- ja ravintolapalveluissa, missä niiden osuus oli 4,4 prosenttia teoreettisesta säännöllisestä työajasta. Tämä oli keskimäärin 83 tuntia henkilöä kohti vuoden 2008 aikana.

Vakuutusallalla perhevapaita oli keskimäärin 70 tuntia henkilöä kohti. Vähiten perhevapaita käytettiin kaupassa ja liikenteessä.

Teollisuudessa perhevapaita oli työntekijöistä eniten elintarviketeollisuudessa ja toimihenkilöistä teknologiатеollisuudessa. (Kuvio 10.)

Naisilla perhevapaita huomattavasti enemmän kuin miehillä

Perhevapaista aiheutuneiden poissaolojen määrään eri aloilla ja yrityksissä vaikuttaa ratkaisevasti naisten osuus.

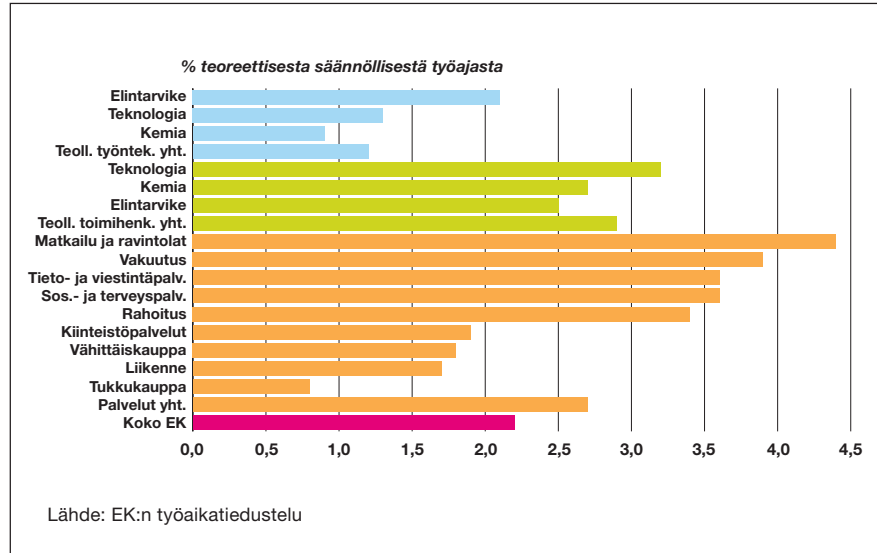
Naispuolisilla teollisuuden työntekijöillä ja palvelualojen henkilöstöllä perhevapaita oli useimmilla aloilla keskimäärin alle 100 tuntia vuodessa. Teollisuuden naispuolisilla toimihenkilöillä perhevapaita oli keskimäärin lähes 150 tuntia. Miehillä näitä poissaoloja oli useimmilla toimialoilla noin 10 tuntia henkilöä kohti.

Perhevapaista noin 60 prosenttia oli äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaita ja 40 prosenttia hoitovapaita.

Mitä ovat perhevapaat?

- Perhevapaita ovat lapsen syntymään ja hoitoon liittyvät palkalliset tai palkattomat poissaolot. Näitä ovat toisaalta äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat ja toisaalta osittaiset, tilapäiset ja muut hoitovapaat.
- Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat ovat lakisääteisiä vapaita, joiden ajalta äidille tai isälle maksetaan sairausvakuutuslain mukaista korvausta.
- Hoitovapaat ovat äidille tai isälle annettavia lakisääteisiä hoitovapaita sekä työehtosopimukseen mahdollisesti perustuvia pidennettyjä äitiysvapaita.
- Osittaisessa hoitovapaassa on kyse pienten lasten vanhempien lyhennetystä työajasta ja tilapäisessä hoitovapaassa sairaan lapsen hoidosta aiheutuneesta poissaolosta.

Kuvio 10. ■ Perhevapaista aiheutuneet poissaolot aloittain 2008

Miksi ajankäytön seuranta?

Jokaisen yrityksen on rekisteröitävä jossakin muodossa erityyppisiä työaikoja. Tietoja työajoista ja poissaoloajoista tarvitaan muun muassa seuraaviin tarkoituksiin:

- Tuotannon ja palveluiden suunnittelu ja henkilöstöhallinto (aukiolo- ja käyntiaikojen, työaikojen ja miehityksen suunnittelu)
- Poissaoloihin vaikuttaminen (sairauspoissaolojen vähentäminen)
- Palkanlaskenta (palkansaantioikeus, palkanmääräytymisperusteet, palkan suuruus)

- Työaikalakien ja vuosilomalain soveltaminen (ylitöiden seuranta, loman määräytyminen)
- Viranomaisten tietovaateet (työsuojaus, sairausvakuutus)

Työaikoja ja poissaoloja koskeva rekisteröinti ja seuranta kannattaa yrityksissä rakentaa kokonaisjärjestelmäksi, jossa eri käsitteet nivELYvät toisiinsa.

Ajankäytön seurannan avulla yritys saa tiedot todellisesta työhön käytetystä ajasta, jolloin työajan käyttöä voidaan tehostaa.

Työaikalakia ja ajankäytön seuranta on selostettu EK:n julkaisussa **Työaika- ja poissaololuokittelu**. Julkaisu on luettavissa pdf-muodossa EK:n internetsivuilla www.ek.fi/julkaisut (tammikuu 2007)

Sairauspoissaoloista ja niihin vaikuttamisesta on laadittu opas **Sairauspoissaolojen hallinta – Työkykyä ja työhyvinvointia – Opas työpaikoille**. (Lue lisää tämän julkaisun sivulta 14.)

■ Mikä on työaika- ja poissaololuokittelu?

Luokittelu on Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n suositus siitä, miten yrityksissä tulisi yhtenäisellä tavalla ryhmitellä työaika- ja poissaolotietoja.

Luokittelu on tehty vuonna 1977 ja sitä on uusittu vuosina 1991, 2000 ja 2006.

Peruskäsitteenä on teoreettinen säännöllinen työaika. Sillä tarkoitetaan sovitun työaika- ja työtuntijärjestelmän mukaista työaika, olipa henkilö tänä aikana työssä tai työstä poissa. Siihen luetaan myös vuosiloma-aika laskettuna siten, että mukaan otetaan vain ne päivät, jotka olisivat olleet työpäiviä.

Teoreettinen säännöllinen työaika jakaantuu säännöllisenä työaikana tehtyyn työaikaan, poissaoloaikaan ja muuhun aikaan.

1 Tehty työaika	1.1 Säännöllisenä työaikana tehty työaika 1.2 Lisä- ja ylityöaika
2 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika	2.1 Ay-tehtävät ja muu työaikaan rinnastettava aika teoreettisen säännöllisen työajan osalta 2.2 Muu työaikaan rinnastettava aika (ei lueta työaikatiedusteluun)
3 Matkustusaika	3.1 Matkustusaika teoreettisen säännöllisen työajan osalta 3.2 Muu matkustusaika (ei lueta työaikatiedusteluun)
4 Koulutusaika	
5 Lomautus ja muu työn tarjonnan estyminen	
6 Vuosiloma ja muu ansaintaperusteinen vapaa-aika	6.1 Vuosiloma 6.2 Työajan lyhennysvapaa (ei lueta työaikatiedusteluun) 6.3 Muu ansaintaperusteinen vapaa-aika
7 Työriidasta johtuva töiden keskeytyminen	
8 Sairaus	8.1 Sairaudeksi todettu poissaolo 8.2 Terveystarkastukset ja hoitokäynnit
9 Tapaturma	
10 Lapsen syntymään ja hoitoon liittyvät vapaat	10.1 Äitiysvapaa ja äidin vanhempainvapaa 10.2 Isyysvapaa ja isän vanhempainvapaa 10.3 Hoitovapaa 10.4 Osittainen hoitovapaa (lyhennetty työaika) 10.5 Tilapäinen hoitovapaa (lapsen sairaus)
11 Muu hyväksytty poissaolo	
12 Poissaolo ilman työnantajan hyväksymää selvitystä	
13 Sidoksissa oloaika (ei lueta työaikatiedusteluun)	

■ Mikä on työaikatiedustelu?

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n työaikatiedustelu vuodelta 2008 lähetettiin runsaalle 1 900:lle EK:n jäsenyritykselle. Tiedusteluun osallistuminen oli vapaaehtoista.

Tiedusteluun vastasi 475 yritystä, joiden palveluksessa oli 200 000 henkilöä. Näistä oli teollisuuden yrityksiä 279

(127 000 henkilöä) ja palvelualojen yrityksiä 196 (73 000 henkilöä). Teollisuuden yrityksistä hieman yli puolet antoivat tiedot sekä työntekijöistä että toimihenkilöistä.

Tiedusteluun vastanneiden yritysten määrä oli hieman pienempi kuin edellisenä vuotena.

Työaikatiedusteluja on tehty teollisuudessa vuodesta 1980 ja palvelualoilla vuodesta 1992 lähtien. Tiedusteluun osallistuminen on tarkoituksenmukaista niille yrityksille, joilla on käytössään EK:n suositteleman työaika- ja poissaololuokittelun mukainen ajankäytön seuranta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki

Puhelin (09) 420 20 • Faksi (09) 4202 2299

www.ek.fi

Lisätietoja:

Asiantuntija

Seppo Saukkonen

Puh. (09) 4202 2297

seppo.saukkonen@ek.fi

Raportti internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Julkaisun toimitus: Hannele Mayer-Pirttijärvi, EK

Ulkoasu: Arja Nyholm, Julkaisumonistamo Eteläranta Oy

Kesäkuu 2009

